

PROGRAMUL PARTIDULUI DEMOCRAT DIN MOLDOVA

La răscruce de milenii, Republica Moldova se confruntă cu un șir de probleme de importanță majoră, deoarece pe parcursul ultimilor ani, situația social-politică și economică a țării s-a înrăutățit considerabil. Astfel, în prim plan se situează factorul supraviețuirii și, iminent, cel al dezvoltării, care presupune:

- dezvoltarea economică și socială;
- consolidarea instituțiilor de stat;
- dezvoltarea aptitudinilor spirituale, fizice și intelectuale ale omului.

Vom putea supraviețui în lumea contemporană și vom face față cerințelor secolului al XXI-lea, dacă vom fi capabili să asigurăm:

- competitivitatea mărfurilor;
- crearea unei imagini pozitive a țării;
- atragerea investițiilor străine;
- garantarea ordinii publice și securității cetățenilor;
- implementarea valorilor europene ale democrației;
- recunoașterea supremației legii;
- respectarea drepturilor omului;
- stimularea inițiativei private;
- asumarea responsabilității politice;
- solidaritatea socială.

Fiind un partid social-democrat european, parlamentar și reformator, Partidul Democrat din Moldova propune cetățenilor țării un program realist și complex de depășire a crizei actuale. Realizarea obiectivelor preconizate în sfera asigurării sociale, securității obștești, politicii externe și ocrotirii mediului ambiant vor contribui la crearea unui stat modern și eficient. Temelia sporirii nivelului de trai al populației o constituie economia de piață, dinamică și competitivă.

În domeniul construcției statale

Nici o societate contemporană nu poate exista și nu se poate dezvolta cu succes fără un stat eficient, care să garanteze:

- ordinea de drept și aplicarea legilor;
- drepturile și libertățile fundamentale ale omului;
- condiții pentru manifestarea inițiativei private;
- un minimum decent de viață pentru categoriile sociale vulnerabile;
- ocrotirea mediului ambiant.

De accentuat că experiența noastră din perioada sovietică este inoportună pentru realizarea acestor deziderate. Republica Sovietică Socialistă Moldovenească n-a fost un stat propriu-zis și,

de aceea, declararea independenței a constituit începutul edificării statului modern. La 27 august 1991, noi nu dispuneam de:

- cadre bine pregătite pentru administrarea publică;
- o clasă politică experimentată, care să promoveze o politică democratică;
- experiența ca subiect al dreptului internațional;
- un corp juridic devotat ideilor supremației legii;
- o legislație caracteristică societății libere, deschise;
- o presă liberă și independentă.

Aceasta înseamnă că în prezent, Republica Moldova urmează să depună eforturi considerabile pentru crearea instituțiilor unui stat modern și eficient.

Partidul Democrat din Moldova consideră că odată cu adoptarea, în iulie 1994, a noii Constituții a demarat procesul de creare a bazei legislative a statului modern, a economiei de piață și a societății civile. În această perioadă, au fost adoptate un șir de acte legislative importante în domeniul economic, social și al administrării publice.

P.D.M. consideră drept prioritate în activitatea sa, realizarea consecventă a reformei judiciare. Transformarea judecătoriilor în instituții independente și competente, va spori încrederea cetățenilor în ele. Eliberarea procuraturii de funcțiile ce nu-i sunt caracteristice și asigurarea egalității reale a părților în proces va contribui la ridicarea prestigiului acestei instituții. Necesită a fi încheiate în mod urgent elaborarea și adoptarea unor coduri moderne: penal, civil, procesual și fiscal. Necesită a se elabora și a se implementa un nou cod administrativ și a se crea judecătoriile administrative.

De o restructurare profundă are nevoie sfera administrării publice, atât a celei centrale, cât și a celei locale, deoarece la etapa actuală, noi nu avem un serviciu de stat, care să corespundă cerințelor contemporane. Astfel, deocamdată, funcționarii publici nu sunt pe deplin independenți de conjunctura politică, și nu totdeauna sunt promovați în conformitate cu cunoștințele și competența lor.

O deosebită importanță are accelerarea implementării reformei administrativ-teritoriale și a celei a administrației publice locale. Scopul lor constă în eliberarea statului de funcțiile ce nu-i sunt caracteristice. Transmiterea împuternicirilor de rezolvare a problemelor ce-i preocupă pe cetățeni la un nivel mai aproape de ei, vor soluționa mai rapid și eficient problemele lor. Este important ca în rezultatul reformelor, să fie strict delimitate împuternicirile între subdiviziunile ministerelor, departamentelor, reprezentanții lor în teritoriu și între administrația județeană și cea locală. Administrația comunală nu trebuie să se supună celei județene, iar aceasta din urmă – Guvernului, ambele fiind independente în limitele împuternicirilor lor. Relațiile între ele urmează a se baza pe principiile colaborării.

P.D.M. e convins că nici construcția statală, nici dezvoltarea Republicii Moldova în ansamblu nu se vor încununa de succes, dacă societatea, și în primul rând clasa conducătoare a ei, va continua să tolereze și pe viitor astfel de vicii cum sunt corupția și delapidările. Multe dintre reformele preconizate de noi, cum sunt organizarea în mod obligatoriu a tenderelor la achizițiile de stat, privatizarea obiectivelor proprietății obștești etc., vor reduce aceste fenomene negative.

P.D.M. subliniază, că raioanele de est ale Republicii Moldova, care se află în afara controlului puterii legale, sunt o parte integrantă a țării noastre. Regimul separatist ilegal creat în acest teritoriu e vinovat nu numai de încălcarea Constituției țării, ci și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, recunoscute de comunitatea internațională. P.D.M. se pronunță pentru

rezolvarea diferendului transnistrean în exclusivitate prin mijloace pașnice, pe calea tratativelor, în baza Constituției și a legilor Republicii Moldova, ținându-se cont atât de interesele întregului popor al țării, cât și de cele ale populației din raioanele ei de est. P.D.M. consideră inadmisibilă aflarea în continuare a trupelor rusești în Moldova și se pronunță pentru evacuarea lor imediată de pe teritoriul țării noastre. Eforturile diplomatice ale părții moldovenești în vederea soluționării diferendului transnistrean trebuie să fie permanente, iar mijloacele folosite în acest scop multiple. În special, noi suntem convinși de necesitatea implicării mai active în soluționarea acestui conflict a organizațiilor internaționale influente, cum sunt: O.N.U., O.S.C.E., Consiliul European, Uniunea Europeană ș.a. Concomitent, P.D.M. consideră că, până la reglementarea definitivă a diferendului transnistrean, conducerea țării necesită să adopte o poziție mai fermă față de acțiunile forțelor separatiste, care lezează interesele naționale ale Republicii Moldova.

În domeniul dezvoltării economice

Scopul principal al politicii economice a Partidului Democrat este ieșirea Republicii Moldova din starea de criză profundă în care se află, asigurarea unor ritmuri economice accelerate și stabile prin atragerea investițiilor interne și externe, prin sporirea eficienței producerii și a posibilităților de export ale țării. Numai o creștere economică rapidă și stabilă poate constitui condiția ridicării nivelului și calității vieții poporului, sporirii veniturilor cetățenilor Republicii Moldova și soluționării multiplelor probleme sociale.

Poziția principială a P.D.M. constă în faptul că de rezultatele creșterii economice trebuie să beneficieze întreaga populație a țării și nu doar unii reprezentanți care o duc într-un huzur. Menirea statului este de a asigura o repartitie echitabilă a venitului național în scopul de a nu admite polarizarea excesivă a societății, de a eradica sărăcia și mizeria, de a crea condiții echitabile pentru toți cetățenii și de a proteja categoriile sociale vulnerabile ale populației.

În plan economic, perioada de la destrămarea U.R.S.S. și obținerea independenței până în prezent a fost timpul unor mari dezamăgiri. Pierzând în mare măsură relațiile economice tradiționale cu fostele republici unionale, Moldova n-a reușit să le recompenseze prin accesul la noi piețe în Europa și în alte părți ale lumii. Pe de altă parte, nici strategia revenirii la piețele din C.S.I. în anii 1994-1996, nu s-a soldat cu rezultatele scontate. Ritmurile transformărilor structurale în economie s-au dovedit a fi prea lente, pentru a asigura adaptarea necesară la noile condiții. În consecință, țara n-a izbutit să iasă din zona crizei și decăderii economice.

Reducerea nivelului de trai a fost însoțită de sporirea inegalității patrimoniale a cetățenilor. P.D.M. respinge categoric apelurile unor anumite forțe politice "de a ne întoarce în trecut", de a ne dezice de independență și de crearea unei economii de piață moderne. Numai reformele structurale și integrarea în economia europeană și cea mondială sunt capabile să asigure Republicii Moldova supraviețuirea și progresul.

Perioada din ultimul deceniu se caracterizează în țara noastră prin îmbinarea unei politici creditar-monetare dure și a unei slabe și imprevizibile politici fiscal-bugetare. Bugetele nerealiste cu deficite mereu mai mari decât cele planificate, împrumuturile excesive și datoria publică ajunsă la un nivel inadmisibil, restanțele crescânde la salarii și pensii sunt principalele simptome ale unei politici fiscale incompetente și mioape.

Partidul Democrat acordă o importanță prioritară stabilizării valutei naționale, încrederii populației în sistemul bancar, luptei cu inflația. Partidul consideră necesară reducerea deficitului bugetar atât pe calea îmbunătățirii colectării impozitelor și sporirii veniturilor în ansamblu, cât și prin acțiuni de eficientizare a cheltuielilor.

Numai o politică fiscală consecventă și rațională ne va permite să evităm pe viitor acele crize prin care a trecut Moldova în 1998-1999 și va crea premisele necesare pentru o dezvoltare stabilă a economiei naționale. Această politică va fi însoțită și de simplificarea sistemului fiscal, reducerea generală a poverii impozitelor și perfecționarea administrației fiscale.

P.D.M. consideră de o importanță deosebită politica de formare și aprofundare a piețelor: de mărfuri, de imobil, a hârtiilor de valoare, valutare, a muncii informaționale etc. În această direcție vor fi orientate eforturile în vederea creării bazei legislative necesare.

Necesită a fi supusă unei revizuirii esențiale politica statului în domeniul sectorului real. E timpul să ne decidem de practica vicioasă a susținerii producțiilor nerentabile, fapt care duce la irosirea mijloacelor bugetare și reducerea stimulentei activității economice, la crearea obstacolelor suplimentare pentru dezvoltare. Față de toți agenții economici, indiferent de forma de proprietate, statul trebuie să practice politica "câmpului de joc egal", prin care agenților economici li se vor asigura reguli egale și echitabile de competitivitate.

Statul va juca și în viitor un rol important în dezvoltarea infrastructurii de producție: a drumurilor, telecomunicațiilor, transportului, a poștei, a gospodăriei comunale etc. Dar și în aceste domenii de activitate monopolul statului trebuie să cedeze locul rolului reglator al statului, care colaborează cu agenți economici particulari.

Din acest punct de vedere merită o atenție deosebită sectorul energetic, care se caracterizează prin cheltuieli extraordinar de mari, prin calitatea proastă a serviciilor și prin creșterea în continuare a datoriilor. Viitorul țării depinde în mare măsură de succesul eforturilor în vederea restructurării acestui sector, cu atragerea în el a investitorilor strategici și cu trecerea administrării lui pe baze de piață, păstrându-se rolul reglator al statului.

P.D.M. susține atragerea investițiilor străine în sfera de producție, care, după cum ne demonstrează experiența multor țări creează nu numai locuri noi de muncă și asigură venituri în buget, ci și deschide accesul la tehnologiile moderne și la noi piețe. În perspectiva apropiată, metoda cea mai eficientă este privatizarea unor anumite obiective economice, inclusiv din infrastructură, cu transmiterea pachetului de control ale acțiunilor investitorilor strategici la prețuri reale de piață.

Fluxul insuficient de investiții în Republica Moldova se explică prin:

- neîncrederea în stabilitatea sistemului nostru economic la macronivel;
- problemele de ordin fiscal;
- procesul haotic de adoptare a deciziilor;
- lipsa de voință politică.

P.D.M. consideră avantajos pentru Moldova modelul "economiei deschise mici", care presupune:

- stabilitate macroeconomică;
- transparența legislației, a regulilor și procedurilor interne;
- atragerea investițiilor străine;
- orientarea spre export.

Într-o țară cu o piață internă îngustă, cum este Moldova, orientarea spre export și susținerea exportatorilor constituie o condiție necesară pentru dezvoltarea de lungă durată.

Cea mai importantă metodă de susținere a exportatorilor o constituie cursul real al valutei naționale, care contribuie la creșterea competitivității mărfurilor autohtone pe piețele străine. La rândul său, politica unui curs de schimb real se poate încununa de succes numai în condițiile unei politici bugetare echilibrate și în lipsa unui deficit bugetar considerabil. Susținerea exportatorilor poate fi înfăptuită și în limitele programelor naționale, în conformitate cu principiile expuse mai sus. Orientarea către export a economiei și promovarea activă a mărfurilor noastre pe piețele străine necesită a fi un obiectiv prioritar al Guvernului, și, în special al Ministerului Afacerilor Externe.

P.D.M. consideră de o importanță vitală dezvoltarea agriculturii și a industriei de prelucrare, care au un potențial enorm pentru export.

Ne pronunțăm cu fermitate pentru:

- finalizarea urgentă a reformei agrare;
- împrăștierea țăranilor cu pământ;
- crearea unui fond special pentru susținerea agriculturii;
- facilitarea accesului producătorilor agricoli la resursele creditare și servicii, cum ar fi cele zootehnice, veterinare, agronomice etc.

Serviciile prestate necesită a fi acordate în baza principiilor de piață, având susținerea și păstrând rolul reglator al Guvernului.

P.D.M. este convins de importanța business-ului mic și mijlociu atât pentru dezvoltarea economiei în ansamblu, cât, și mai ales, pentru rezolvarea problemei angajării populației în câmpul muncii. Considerăm că măsurile enumerate, în domeniul construcției statale și a politicii economice, în cazul realizării lor în mod insistent și consecvent, vor avea o influență directă și pozitivă asupra perspectivelor activității business-ului mic și mijlociu. De asemenea, privatizarea obiectivelor proprietății municipale și comunale se va înfăptui la licitații deschise. Accelerarea și sporirea vânzărilor din proprietatea fostelor întreprinderi de stat și gospodării colective, vor contribui la trecerea acestora în proprietatea întreprinderilor mici și mijlocii.

P.D.M. este convins că nici un fel de dezvoltare nu poate fi stabilă dacă ea este obținută pe seama degradării mediului de existență a omului. În scopul protejării mediului ambiant își va aduce aportul atât statul, prin elaborarea și implementarea unor standarde ecologice stricte, cât și sectorul privat, consumatorii prin plata cotizațiilor pentru folosirea resurselor naturale. Un rol important în această privință îl au organizațiile nonguvernamentale benevole, cu care P.D.M. va colabora în mod eficient.

În domeniul politicii sociale

P.D.M. acordă o atenție deosebită politicii sociale, care necesită a fi rațională, eficientă și înțeleasă de cetățeni. Ea urmează a asigura egalitatea șanselor pentru fiecare și, totodată, o redistribuire echitabilă a veniturilor în scopul neadmiterii unei polarizări excesive a societății, a garanța grija față de categoriile sociale vulnerabile.

Sistemul asigurărilor sociale, care ne-a rămas drept moștenire de la fosta U.R.S.S., e incapabil să soluționeze problemele curente ale societății, care se caracterizează prin:

- restanțele de mai multe luni la pensii și salarii ale medicilor și pedagogilor;
- inaccesibilitatea serviciilor medicale pentru o tot mai mare parte a populației;
- lipsa unui ajutor real a persoanelor neangajate în câmpul de muncă;

- problemele serioase din domeniul învățământului, culturii, științei.

Deși, cheltuielile de ordin social constituie, în comparație cu alte țări, o parte considerabilă a bugetului consolidat al țării, eficiența lor e destul de limitată. De cele mai multe ori, banii statului sunt alocați nu atât pentru susținerea cetățenilor care realmente au nevoie, ci pentru subvenționarea consumului unor persoane relativ avute, ceea ce denotă faptul că sistemul are nevoie de schimbări radicale.

P.D.M. evidențiază două componente de bază ale politicii sale sociale: ajutorul social și asigurarea socială. Primul înseamnă ajutor acordat de stat membrilor societății mai vulnerabili din punct de vedere social: copiii din familiile numeroase și din cele pauperizate, mamele solitare, invalizilor. A doua – presupune o participare activă și conștientă a cetățenilor apti de muncă la crearea unui sistem de asigurări sociale proprii în caz de boală, bătrânețe și șomaj în condițiile menținerii rolului de reglare și garantare a statului.

P.D.M. tinde la sporirea eficienței și flexibilității sistemului de asigurări sociale, la antrenarea tot mai activă a resurselor sectorului privat și a stimulentele de piață în rezolvarea problemelor sociale.

P.D.M. susține reforma pensionării, care deja a demarat și depune eforturi pentru finalizarea ei cu succes. Sporirea cenzului vârstei de pensionare constituie unicul element necesar al acestei reforme, scopul ei final constituindu-l crearea unui sistem eficient de pensionare din trei componente de bază. Primul îl constituie pensia de stat obligatorie, finanțată din Fondul social, conform principiului "cheltuielile de azi sunt echivalente cu veniturile de azi". Aceasta prevede ca actuala generație încadrată în câmpul muncii să plătească pensii actualelor persoane în etate, transferând o anumită parte din veniturile lor în Fondul social. Mărimea acestei pensii nu va fi mare, depinzând numai într-o măsură limitată de stagiul de muncă al persoanei. De ea vor avea dreptul să beneficieze toți cetățenii țării. Predestinația ei de bază este asigurarea unui minimum de trai al oamenilor în etate. Pensiile în cauză vor fi indexate în mod sistematic.

Al doilea component o vor constitui pensiile obținute din fonduri speciale de pensionare, care își acumulează capitalul din contul cotizațiilor populației apte de muncă. Participarea la aceste fonduri este obligatorie, însă cetățenii vor avea posibilitatea să dea preferință acelorora, condițiile cărora, în viziunea lor, vor fi mai convenabile sau față de care vor avea încredere mai mare. Cotizațiile fiecărui participant se vor acumula pe conturi personale și, la sfârșitul activității de muncă, cetățeanul va putea beneficia de tot capitalul său împreună cu procentele ce-i revin pentru asigurarea unei bătrâneți decente. Caracterul personal al conturilor în aceste fonduri va face atractivă participarea la ele a cetățenilor, care vor fi cointeresați să plătească cotizații de pensionare regulate. Constituirea unor fonduri de pensionare cu un mare potențial și cu capitalurile sale e o resursă importantă de economii și investiții pentru dezvoltarea țării în condițiile economiei de piață.

Al treilea component îl constituie pensia suplimentară, de care cetățenii vor putea beneficia, dacă vor avea dorință să participe benevol încă la unul sau câteva fonduri de pensionare.

Pensiile pentru invaliditate și boală vor fi achitate din bugetul de stat și vor fi transferate pe conturi aparte.

Evident, tranziția la acest sistem va fi treptată și de durată, însă procesul este necesar pentru asigurarea unui trai decent generațiilor actuale și viitoare de pensionari.

P.D.M. conștientizează în deplină măsură responsabilitatea sa față de situația persoanelor în etate, care actualmente este absolut intolerabilă. Noi vom face tot ce e posibil pentru a asigura o bătrânețe decentă tuturor cetățenilor țării noastre.

Un obiectiv primordial al politicii sociale este eradicarea sărăciei și mizeriei. Sistemul actual al înlesnirilor sociale, care este extrem de ineficient, necesită a fi restructurat în mod fundamental, astfel ca de roadele lui să se bucure acele categorii ale populației care într-adevăr sunt nevoiașe. În acest scop va fi orientat programul de asigurare a populației cu locuri de muncă, în primul rând, pentru tineret, măsurile orientate spre facilitarea accesului la credite, simplificarea procedurilor de înregistrare a noilor întreprinderi, de arendare a încăperilor și alte condiții în sprijinul business-ului mic și mijlociu, perfecționarea sistemului de reciclare a cadrelor etc.

În domeniul învățământului se impune o muncă colosală în scopul revizuirii priorităților finanțării și alocării resurselor pentru direcțiile vitale. O atenție primordială urmează să fie acordată învățământului gratuit, accesibil pentru toți, majorării nivelului de remunerare a muncii și ridicării prestigiului pedagogului. E necesar de a asigura îmbunătățirea calității manualelor, literaturii didactice și a înzestrării claselor.

Învățământul mediu special va fi reorientat la instruirea cadrelor necesare pentru o țară independentă, cu economie de piață. Acest fapt impune revizuirea nomenclatorului de specialități și efectuarea reinstruirii contingentului de pedagogi. În domeniul învățământului superior urmează să aibă loc, de asemenea mari schimbări. El nu mai poate fi completamente gratuit și de stat, dar rolul de reglare al statului urmează a fi consolidat. Învățământul superior privat va continua să se dezvolte în condițiile sporirii exigențelor în procesul de acreditare a instituțiilor superioare de învățământ private.

E inadmisibilă instruirea unui contingent exagerat de cadre la unele specialități, în condițiile deficitului de specialiști la altele. Mijloacele de stat se vor utiliza în scopul acordării de ajutor și a burselor tinerilor înzestrați. P.D.M. pledează pentru consolidarea autonomiei instituțiilor superioare de învățământ și pentru amplificarea relațiilor științifice și pedagogice internaționale. Scopul principal al politicii P.D.M. în domeniul ocrotirii sănătății îl constituie sporirea accesibilității și calității serviciilor medicale. Ținând cont de restricțiile bugetare dure, în care se află țara, o importanță primordială îi revine concentrării resurselor financiare pentru asigurarea unui minimum garantat de servicii medicale, de care ar putea beneficia orice cetățean al Republicii Moldova, indiferent de statutul social și locul de trai. Totodată, necesită a fi amplificat aportul sectorului privat și al medicinei prin asigurare în sistemul ocrotirii sănătății. P.D.M. pledează pentru intensificarea proceselor de diagnosticare și de tratare a bolnavilor în condiții de staționar și reducerea termenilor de internare a pacienților în staționare, precum și pentru dezvoltarea sectorului policlinic de ambulatoriu.

Perspective reale are amplificarea practicii de acordare a asistenței medicale prin intermediul medicului de familie. Vor fi elaborate și realizate programe naționale de combatere a maladiilor cu caracter medico-social (tuberculoza, cancerul, dereglările psihice, SIDA etc.). P.D.M. consideră necesară susținerea procesului de privatizare a instituțiilor medicale de toate profilurile.

P.D.M. pledează pentru elaborarea și implementarea unei politici integre și active de amplasare în câmpul muncii, ce include repartizarea mijloacelor bugetare destinate dezvoltării unei rețele de oficii pentru amplasarea în câmpul muncii, crearea unei bănci computerizate de informații referitor la prezența locurilor de muncă disponibile în țară și peste hotare. O atenție deosebită se va acorda creării sistemului de recalificare a lucrătorilor disponibili. Noi considerăm că

posibilități enorme pentru angajarea forței de muncă eliberate are businessul mic și mijlociu din domeniul comerțului și prestării serviciilor, atât în orașe, cât și în localitățile rurale.

P.D.M. va desfășura o activitate consecventă privind crearea condițiilor pentru integrarea rapidă și eficientă a tinerilor în societate. Acestui scop îi va fi subordonată politica economică și socială, în special în domeniul stimulării micului business și învățământului, creditării programelor speciale, precum și eforturile în vederea antrenării tineretului în structurile de stat și politice, în activitatea asociațiilor obștești.

Noi suntem ferm hotărâți să obținem o repartizare mai echitabilă a poverilor sociale și economice între bărbați și femei. Potențialul femeilor va fi aplicat mai activ în administrarea publică, business, politică și în activitatea obștească.

În domeniul politicii externe

Atașamentul P.D.M. principiilor independenței, suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova rămâne neschimbat.

Obiectivul strategic al Partidului îl constituie integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Strategia de integrare europeană necesită a fi elaborată și adoptată la cel mai înalt nivel, urmând ca ea să devină temelia întregii politici de stat. Ea își va găsi reflectare în reformele instituționale și modificarea legislației în domeniul politicii economice, sociale și culturale. Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană nu mai poate fi doar o intenție declarată, ea trebuie să devină un proces în dezvoltare, care necesită de la toate structurile puterii de stat o atenție sporită și eforturi sistematice.

Vom face tot ce depinde de noi pentru a promova o politică externă echilibrată, care să contribuie la dezvoltarea relațiilor reciproc avantajoase și echitabile cu toate țările și organizațiile internaționale.

P.D.M. susține colaborarea Republicii Moldova cu partenerii săi tradiționali din Est, în primul rând cu Rusia, Ucraina și alte republici ex-sovietice. Însă astăzi, noi constatăm că aceste relații pot fi dezvoltate eficient doar pe bază de reciprocitate.

P.D.M. acordă o atenție deosebită dezvoltării colaborării cu România, inclusiv pe calea determinării definitive a bazei juridico-statale a relațiilor noastre bilaterale. De asemenea, noi pledăm pentru dezvoltarea de mai departe a relațiilor reciproc avantajoase și echitabile cu cele mai mari state democratice: S.U.A., Germania, Franța, Italia, Marea Britanie, care pot să susțină în mod eficient Republica Moldova în eforturile ei de efectuare a reformelor și integrare în structurile europene și mondiale. Noi optăm pentru dezvoltarea în continuare a relațiilor cu țările Asiei, Americii Latine și Africii.

P.D.M. e convins că puterea executivă și, în particular, Ministerul Afacerilor Externe trebuie să acorde mai multă atenție creării unei imagini favorabile Republicii Moldova peste hotare pentru promovarea mărfurilor noastre pe piețele externe, precum și atragerii investițiilor străine.

Formarea societății civile

Capacitatea noastră de a trăi în condițiile democrației, economiei de piață și societății civile presupune:

- disponibilitatea cetățenilor de a manifesta inițiativă privată;

- de a-și asuma responsabilitatea pentru acțiunile lor;
- respectul față de lege și drepturile altor oameni;
- capacitatea de a dialoga și de a accepta alte opinii, pluralismul de idei.

Societatea civilă mai prevede și o presă liberă și responsabilă, uniuni și asociații sindicale benevole, organizații nonguvernamentale active și viabile.

P.D.M. va depune eforturi susținute întru consolidarea societății civile și a instituțiilor ei pe calea creării unei baze legislative necesare promovării politicii respective la nivel central și local, precum și asigurării unui climat moral benefic în societate.

P.D.M. acordă o atenție deosebită renașterii spiritualității și culturii naționale, susținerii intelectualității, propagării valorilor perene. Partidul consideră necesară păstrarea și dezvoltarea culturii, tradițiilor și obiceiurilor grupurilor etnice, în conformitate cu Constituția, legislația țării și normele internaționale.

Oricât ar fi de diversă actuala populație a Moldovei din punct de vedere etnic, lingvistic și cultural, în totalitatea sa, ea constituie un popor unic, cimentat printr-un destin istoric comun, prin dragostea față de acest pământ și tendința spre înțelegere reciprocă, prosperare și democrație. Anume aceasta constituie fundamentul tuturor succeselor noastre în viitor.

Opțiunea noastră social-democrată

Toate reformele preconizate în acest program, toate schimbările pe care intenționăm să le aplicăm în practică sunt și vor fi orientate spre binele tuturor cetățenilor Republicii Moldova. Idealul nostru este crearea unei societăți în care toți cetățenii au posibilități egale, unde statul are grijă de cei săraci, neputincioși, bătrâni, copii și invalizi, unei societăți capabile să asigure o dezvoltare stabilă pentru generațiile viitoare.

Partidul nostru este o organizație de orientare social-democrată care are ca puncte de vedere următoarele valori ale democrației contemporane:

- libertatea;
- echitatea;
- solidaritatea;
- toleranța;
- atașamentul pentru colaborarea internațională.

Astăzi, partidele social-democrate sunt la guvernare în majoritatea țărilor europene, unde sunt asigurate ritmuri înalte ale creșterii economice, prețuri stabile, un nivel înalt și o calitate bună a vieții pentru cetățenii lor.

Noi tindem spre stabilirea unor relații mai strânse cu partidele social-democrate din Europa, Internaționala Socialistă și suntem convinși că valorile social-democrației contemporane corespund tradițiilor și aspirațiilor poporului nostru.

Noi avem încredere în forțele creatoare ale poporului nostru, în capacitatea sa de a răspunde imperativelor timpului, de a-și aduce contribuția sa unică la opera de edificare a comunității mondiale și a culturii universale.

Noi ne pronunțăm pentru cultura dialogului și compromisului, respingem cu fermitate orice forme ale extremismului politic și ale intoleranței ideologice.

P.D.M. va colabora cu toate forțele, care împărtășesc valorile democratice general recunoscute, care resping extremismul și sunt adepți ai reformelor progresiste și ai integrării europene.

PROGRAMUL ECONOMIC AL PARTIDULUI DEMOCRAT DIN MOLDOVA

Prin reforme economice și combaterea sărăciei – pe calea integrării europene.

I. TRANZIȚIE CONTROVERSATĂ - ȘANSE RATATE

P.D.M. consideră că politica economică a Republicii Moldova în perioada de tranziție a fost extrem de controversată.

Formal, societății i-au fost oferite toate cele trei elemente obligatorii ale reformelor și anume:

- liberalizarea prețurilor;
- privatizarea;
- stabilizarea macroeconomică.

Dar inconsecvența în promovarea reformelor, atestată pe parcursul mai multor ani, s-a soldat cu acumularea multiplelor probleme, cu care se confruntă azi societatea noastră.

Astfel, de la bun început a lipsit un consens la nivel național vis-a-vis de obiectivele și instrumentele politicii economice. Infantilitatea structurilor de stat în teoria și practica economiei de piață a generat abateri și distorsiuni esențiale în procesul de tranziție de la o economie centralizată la una de piață. Spre regret, nici până în prezent nu sunt bine definite funcțiile ce-i revin statului în economia națională.

Or, deși se cade ca anume el să fie un coordonator al reformelor și un arbitru imparțial în relațiile economice, deseori statul a intervenit inoportun și chiar uneori greșit, promovând anumite interese ale anumitor grupuri sociale.

Trebuie de recunoscut și faptul că, pe fundalul unei deteriorări permanente a sectorului real al economiei, scăderii enorme a produsului intern brut, politicile monetar-valorară și bugetar-fiscală s-au aflat într-o contradicție permanentă. Introducerea leului moldovenesc a fost secundată de o politică monetară de stabilizare, care până în anul 1998 a fost una din cele mai reușite din regiune. Astfel, în anul 1997 nivelul inflației a fost redus până la circa 12%. Totodată, politica fiscală a evoluat după inerție sub presiunea permanentă a anumitor grupări, reflectând ritmurile lente ale reformelor structurale și slăbiciunea generală a statului. Aceasta, la rândul său, a afectat din duritatea reformării structurilor de stat, iar datoriile și schemele de achitări reciproce au favorizat reluarea practicii neplăților.

Slăbiciunea politicii fiscale a fost compensată prin finanțări externe, interne de la Banca Națională a Moldovei și de pe piața hârtiilor de valoare, ultimele disponibile la acel moment tot datorită politicii monetare dure.

La nivel macroeconomic politica fiscală de expansiune a condus la un nivel înalt de absorbție în economie, proces căruia nu-i corespundea reacția din partea ofertei, deoarece procesul de restructurare a fost târăganat, înregistrându-se o creștere a importurilor și, respectiv, o deteriorare

a balanței comerciale. În consecință, ne-am confruntat cu acumularea rapidă a datoriei externe și reținerea plăților.

Analizând evoluția structurii produsului intern brut, putem constata că menținerea practic la același nivel (iar în unele cazuri chiar și majorarea) cotei consumului public a afectat în mare măsură dinamizarea economiei naționale. Lipsa conștientizării necesității vis-a-vis de reducerea cheltuielilor publice și eficientizarea acestora a constituit o frână considerabilă în creșterea economică. Consumul public exagerat deseori era acoperit fie de resurse financiare ale sectorului privat, fie din exterior sau în genere rămânea neacoperit cu resurse, astfel creându-se datorii ce generau blocaje financiare.

Republica Moldova s-a confruntat nu doar cu o datorie crescândă, ci, în mod special, și cu o structură nefavorabilă a acestei datorii. Astfel, deși din 1994 datoria față de creditorii bilaterali s-a menținut relativ constantă, totodată, din 1996 a crescut considerabil datoria comercială pe termen scurt. Mijloacele obținute de la plasarea Eurobond-urilor, în 1996 și 1997, au fost utilizate doar la acoperirea deficitului bugetar, adică la cheltuielile curente. Cea mai importantă și mai puțin controlabilă sursă de acumulare a datoriei a devenit datoria sectorului energetic și anume târăgănarea restructurării în acest sector a generat datorii enorme, în special față de concernul rus "Gazprom".

Sistemul bancar, deși este considerat cel mai stabil sector al economiei naționale, totuși, el nu și-a realizat integral potențialul său de asigurare cu resurse financiare (creditare) a economiei naționale. Dar, creditarea pe termen scurt (deseori afaceri riscante), precum și activitatea pe piața hârtiilor de valoare de stat, i-au asigurat o stabilitate relativă, dar între timp sectorul de producere (care necesită creditare pe termen mediu sau lung) s-a pomenit suportând o insuficiență cronică de resurse financiare. Prin piața hârtiilor de valoare de stat, statul (sau sectorul public) a substituit în mare măsură sectorul privat, atrăgând resursele financiare la dobânzi majore, astfel diminuând dinamica sectorului privat.

Nu și-a atins scopul nici reforma proprietății pe baza privatizării rapide în masă contra bonurilor patrimoniale, care a fost orientată spre acordarea tuturor "posibilităților egale de start". În realitate, ea s-a redus la aceea că a repartizat activele de calitate joasă unui număr mare de proprietari săraci, totodată canalizând activele valoroase unui număr restrâns de proprietari. Ca rezultat activitatea fondurilor de privatizare practic a eșuat, n-a fost creat un management corporativ eficient, piața de capital s-a dovedit a fi prea puțin dinamică.

Maniera populistă de privatizare și ritmurile lente ale reformelor în sectorul agrar (care este un sector-cheie pentru economia națională) n-au permis formarea unor proprietari puternici, a unei metodologii eficiente de dirijare a întreprinderilor, ceea ce, la rândul său, a avut o influență extrem de nefastă asupra dinamicii sectorului real, posibilităților lui de export și angajarea populației în câmpul muncii. Până la urmă chiar și Programul Național "Pământ" este supus unui pericol de stopare. Ca rezultat societatea s-a confruntat cu conflicte dure de redistribuire a proprietății și a resurselor.

Târăgănarea reformelor în infrastructura economiei naționale (transport, sectorul termoenergetic, telecomunicații) a blocat procesul privatizării și a privat-o de fluxuri financiare esențiale care puteau veni sub formă de investiții directe. Experiența proastă de vindere (sau atragere a investitorilor străini în aceste ramuri) au creat o imagine negativă a țării, au stopat până și intențiile care existau până nu demult.

Lipsa unui spațiu politic, juridic și economic stabil a condus la diminuarea atractivității pentru investiții interne și în special, pentru cele externe.

Aspectul volatil al pozițiilor interne și externe ale statului s-a soldat cu o criză financiară, care era inevitabilă. Astfel, destabilizarea, care a avut loc în anul 1998 după criza din Rusia, a fost doar un catalizator ce a accelerat căderea stabilității monetare. Pierderile pe contul de capital au adus țara în fața defaultului. În același timp, restrângerea piețelor tradiționale de export a impus producătorii moldoveni să caute piețe noi de desfacere, mai stabile, cu capacități de piață sporite, impunând, totodată, creșterea competitivității producției autohtone.

În acest context, numai grație unor eforturi extrem de mari din partea economiei și a societății în ansamblu, a unei politici consecvente promovate de către Guvernele ADR, a fost posibilă depășirea fazei acute a crizei din februarie-martie 1999 și demararea unei creșteri economice de care se beneficiază și astăzi.

De menționat faptul că, pe parcursul acestor ani, aspectele sociale ale reformelor au rămas pe plan secund, eforturile depuse în sfera socială fiind fragmentate. Inițial, la lansarea reformelor, au fost inspirate artificial speranțe exagerate, care, unele din start și altele pe parcursul perioadei, au fost spulberate. S-a creat o decepție a populației vis-a-vis de reforme (mai bine zis vis-a-vis de imitarea acestora).

Eficiența socială redusă a reformelor, decalajul brusc între venituri, inechitatea în repartizarea rezultatelor evoluției economice ("noii bogați" vis-a-vis de "noii săraci") s-au soldat cu extinderea zonei sărăciei, cu insuficiența acută a resurselor statului în susținerea sferei sociale, în special a ocrotirii sănătății și a învățământului de bază.

Rata oficială a șomajului în Moldova este de 2,1%, ceea ce însă nu corespunde realității. Sondajele sociologice estimează această cifră la 9,4%, iar experții independenți o consideră și mai avansată - 12-13%. O realitate foarte des atestată au devenit concediile forțate și neremunerate ale muncitorilor.

Nerespectarea legilor, ale deciziilor judecătorești și slăbiciunea generală a aparatului de stat au încurajat economia tenebră, care s-a extins considerabil și a dus la apariția unui cerc vicios al corupției, activităților latente de antreprenariat, a redus veniturile la bugetul de stat, în timp ce diferențierea veniturilor populației s-a agravat dramatic.

Calitatea joasă a guvernării a generat corupția și sărăcia, care sunt două fațete ale aceleași monede. Corupția nu numai că afectează grav viața cotidiană a oamenilor, dar și strangulează inițiativa economică privată a populației, dezvoltarea antreprenoriatului ca forță motrice a economiei de piață.

II. AGENDA ȘI PRIORITĂȚILE DEZVOLTĂRII ECONOMICE PE TERMEN MEDIU

Având drept scop crearea unei economii de piață social orientate, P.D.M. va pleda pentru finalizarea cât mai curând a agendei transformărilor economice și pentru crearea spectrului integral de instrumente specifice economiei de piață. În același timp, combaterea sărăciei și inegalității în distribuția veniturilor va fi principalul criteriu în aprecierea vitezei și orientării reformelor.

Integrarea țării noastre în Uniunea Europeană, un scop de lungă durată, pentru care pledează P.D.M., va necesita eforturi majore pentru ajustarea sistemului economic din Moldova la cerințele pieței comune din UE. Reieșindu-se din aceste considerente și conștientizându-se prețurile sociale și gradualismul procesului de integrare în UE, reformele economice trebuie să

fie efectuate în sistem și cu un mare grad de identificare cu cerințele sistemului existent și mereu în dezvoltare din UE.

1. Stabilitatea macroeconomică ca precondiție pentru o dezvoltare durabilă

Moldova a fost una dintre primele țări din fosta comunitate socialistă, care a obținut, începând cu 1995, rezultate vizibile în stabilizarea macroeconomică. Însă aceste rezultate, obținute numai datorită unei politici monetare dure într-un mediu lipsit de reforme structurale, n-au creat premise suficiente pentru creșterea economică. Mai mult decât atât, aprecierea în termeni reali a monedei naționale pe parcursul câtorva ani a dus la scăderea competitivității economiei în plan internațional și la stimularea importului pentru consum. Șocul economic din 1998, consecință a crizei financiare regionale, a scos la iveală cele mai vulnerabile elemente ale sistemului economic din Moldova. În acest context, P.D.M. va susține promovarea de către Guvern și BNM a unei politici raționale în domeniul macroeconomic, cu o clară orientare spre obținerea unei creșteri economice stabile. Suntem adepții unei politici de scădere graduală a nivelului inflației, de asigurare a liberei fluctuații a cursului de schimb cu elemente de intervenție numai pentru evitarea schimbărilor bruște, generate de speculațiile de pe piața valutară și influența factorilor sezonieri. Pentru Moldova, care are o economie mică și deschisă, vulnerabilă în fața factorilor externi, independența BNM, cu o politică monetară relevantă situației economice și nu intereselor politice, este pur și simplu o cerință majoră, o necesitate vitală.

2. Politica bugetar-fiscală

O stabilitate macroeconomică, o creștere economică stabilă și o protecție socială relevantă pot fi asigurate numai de către o politică bugetar-fiscală adecvată situației economice din țară. Pe parcursul anilor de tranziție a devenit evidentă incapacitatea statului de a controla la nivel situația în finanțele publice și de a direcționa resursele financiare disponibile spre o utilizare eficientă, iar sistemul de asigurări sociale - spre păturile populației socialmente vulnerabile. În politica fiscală se întreprind doar primii pași pentru a asigura extinderea bazei de impozitare, majorarea gradului de colectare a impozitelor și a elimina inechitatea în distribuirea veniturilor, cu toate că în reforma fiscală s-au obținut deja rezultate substanțiale și s-au creat bazele legislative și normative în domeniul impozitării.

Deficitul bugetar necontrolabil și menținerea la nivelul anilor 1990-1992 a dimensiunilor sectorului public în condițiile contractării constante a economiei a condus la o creștere vertiginoasă a datoriei externe și interne a statului. Practic, astăzi o treime din cheltuielile bugetului consolidat sunt repartizate numai la deservirea datoriei de stat.

Cel mai mult au suferit finanțele publice locale la nivel de județ, municipiu, comună. Descentralizând cheltuielile, în primul rând pentru învățământ și ocrotirea sănătății, nu s-a obținut o redistribuire adecvată a veniturilor între bugetele central și cele locale și, în consecință, mecanismul subvențiilor este la moment unica salvare, iar calitatea serviciilor publice scade continuu.

După succesele din anii 1996-1997 privind mobilizarea de surse de pe piața capitalului privat extern, astăzi statul nu mai este în stare să recurgă la împrumuturi din interiorul țării pentru a-și finanța necesitățile de cheltuieli; cât privește accesul la capitalul privat din exterior, acesta în genere este pierdut pentru o perioadă lungă de timp.

Reieșind din acestea, P.D.M. va pleda pentru promovarea unei politici fiscale orientate spre o creștere economică în baza căreia se vor obține venituri pentru asigurarea finanțării sectorului public optimizat în dimensiuni.

Astfel, pe termen mediu, accentele trebuie orientate spre perfecționarea impozitării indirecte (TVA, accize), care servește drept bază de venituri ale bugetului. În același timp, este necesară lichidarea contradicțiilor și imperfecțiunilor cadrului legislativ și normativ în acest domeniu pentru a nu lăsa nici o cale legalizată de evaziune fiscală.

Trebuie continuată politica eliminării din practică a înlesnirilor fiscale legate de impozitele indirecte până la eradicarea lor totală. În același timp, urmează să fie perfecționat mecanismul de colectare a accizelor, plasând momentul perceperii lor de către stat cât mai aproape de consumatorul final. În domeniul impozitelor indirecte P.D.M. va pleda pentru trecerea cât mai curând în relațiile cu toți partenerii comerciali la regimul destinație de percepere. Mecanismele de restituire a TVA și accizelor pentru exportatori trebuie urgent perfectat și strict executat de către stat.

P.D.M. va susține introducerea impozitului pe proprietate. Cumularea într-un impozit a impozitului funciar și al impozitului pe imobil, perfectarea metodologiei de administrare, reevaluarea bazei de impozitare vor aduce la sporirea ponderii lor în veniturile totale ale bugetului și, mai ales, la consolidarea bugetelor locale. O altă funcție ce trebuie să-i revină impozitului pe proprietate, este cea de redistribuție a veniturilor în societate.

P.D.M. va iniția revederea legii cu privire la impozitele locale. O autoritate locală poate înregistra succese numai având o bază de venituri stabile. Anume din aceste considerente este necesară o revizuire a acestei legi, oferindu-i puterii locale, prin diversificarea impozitelor și a metodelor de administrare a lor, prerogative mai mari.

În domeniul politicii de cheltuieli P.D.M. va pleda pentru o strictă încadrare a cheltuielilor publice în resursele financiare disponibile, limitând volumul deficitului bugetar la un nivel controlabil și care să fie posibil de finanțat prin metode neinflaționiste și, în același timp, fără a permite mobilizarea împrumuturilor externe la termeni neconcesionali.

Pentru a atinge aceste scopuri este nevoie de o reformă rapidă în învățământ, ocrotirea sănătății, asistența socială, menținerea ordinii publice. Reformele sunt necesare nu din cauza incapacității de finanțare, ci a actualului sistem de utilizare ineficient a surselor disponibile. Statul trebuie să asigure minimul de servicii garantate, dar, în același timp, acestea urmează să fie calitative și stabile.

P.D.M. va susține mobilizarea resurselor creditare din exterior pentru investiții în infrastructura de transport, energetică, învățământ, ocrotirea sănătății și alte domenii publice. În același timp, este necesară crearea condițiilor pentru atragerea investițiilor private în sectoarele de infrastructură, acestea, la rândul lor, fiind protejate prin legi speciale care ar asigura stabilitatea mediului fiscal și regulatoriu pe durată lungă.

În domeniul finanțării programelor de protecție socială, reformarea cărora este în agenda Parlamentului și Guvernului, P.D.M. va opta pentru asistență financiară directă păturilor socialmente-vulnerabile prin intermediul compensațiilor nominative.

3. Sectorul privat – baza producerii de mărfuri și servicii

Suținerea și protejarea proprietarului privat este elementul de bază pentru o creștere economică stabilă. P.D.M. va susține privatizarea rapidă a sectoarelor de producție de mărfuri și servicii. Tărăgănarea din trecut a acestor procese a fost una din principalele cauze ale ineficienței și contractării economice. Statul, pe parcursul anilor de tranziție la economia de piață, a demonstrat

incapacitatea sa de a organiza eficient producerea mărfurilor și serviciilor solicitate pe piețele autohtone și externe. Deciziile investiționale ale statului prin acordarea garanțiilor în scopul atragerii creditelor din exterior în sectorul productiv de asemenea au suferit eșec și, ca urmare, toate aceste credite sunt deservite și rambursate de către el.

P.D.M. va încuraja și susține perfecționarea cadrului legislativ și normativ în domeniul protecției proprietății private.

Dezvoltarea pieței de capital este un imperativ pentru funcționarea eficientă a economiei. Starea embrionară din acest sector trebuie depășită în regim de urgență. Transparența și supravegherea de către stat a proceselor de pe piața de capital vor încuraja investitorii, asigurând un mediu investițional stabil, care, la rândul său, va deveni mai atractiv și pentru investitorii străini.

Simpla schimbare a formei de proprietate prin privatizare și motivarea dezvoltării inițiativei private în producția de mărfuri și servicii nu sunt un scop în sine și nu dau imediat efectele scontate. Unitățile economice, ajunse să fie controlate de un număr mare de proprietari după privatizarea în masă, în majoritatea cazurilor n-au înregistrat rezultate economice pozitive. Or, noilor proprietari le este caracteristică o lipsă totală de experiență și cunoștințe în dirijarea corporativă. În acest context, rolul statului este de a investi în educația noilor proprietari și de a stimula și controla procesul de implementare a principiilor dirijării corporative la nivel de unitate economică. În perioada de tranziție, până la formarea mentalității respective și obținerea experienței de dirijare de către noii proprietari, statul trebuie să devină garantul protejării intereselor acestora.

P.D.M. susține privatizarea rapidă și în mod transparent a sectoarelor din infrastructura economiei naționale: telecomunicații, energetică, transport. În aceste domenii se cere adoptarea în cel mai scurt timp a cadrului legislativ pentru activitatea sectorului privat și protecția consumatorilor.

4. Crearea mediului economic favorabil și stabil de funcționare a economiei reale

Formarea unui mediu economic favorabil și stabil pentru funcționarea economiei reale este unul din scopurile de bază în activitatea instituțiilor statului în perioada de tranziție. Experiența ultimilor ani a demonstrat că este insuficientă numai adoptarea unor legi de bază, specifice economiei de piață; mai e nevoie și de formarea unui cadru instituțional necesar, cu instrumentele de reglementare a pieței libere.

În majoritatea cazurilor, în Moldova, din lipsa de cunoștințe și experiență în dirijarea economiei de piață, s-au adoptat legi, hotărâri de guvern și acte normative ramurale care n-au fost perfecte și nu acopereau tot spectrul de subiecte, specifice pieței dezvoltate. În acest context, P.D.M. va pleda pentru reexaminarea cadrului normativ existent cu scopul de a-l simplifica și a-l perfecționa, reieșind din rolul-cheie pe care îl are statul în perioadele de tranziție și din experiența acumulată atât în Moldova, cât și peste hotarele ei.

Simplificarea proceselor de inițiere și înregistrare a unei activități economice vor fi susținute și promovate de P.D.M. Complexitatea și birocratizarea procedurilor de înregistrare constituie un obstacol vizibil în dezvoltarea inițiativei private. Pentru stat aceste proceduri au devenit un instrument fiscal, ci nu de evidență și control, care, de fapt, și este menirea lor.

Reducerea la minimum a duratei și costurilor procedurilor de înregistrare trebuie să figureze pe agenda urgentă a Parlamentului și Guvernului. Se cere stabilirea prin lege a duratei procedurilor de înregistrare și a sancțiunilor financiare concrete, aplicate funcționarilor publici pentru

încălcarea lor. În același timp, este necesar de redus la minimum numărul documentelor și adeverințelor necesare pentru înregistrare, cât și de stabilit termeni ficși pentru perfectarea și prezentarea lor persoanelor juridice și fizice private de către organele corespunzătoare ale statului. Concomitent, se impune stabilirea unor sancțiuni pentru funcționarii și agențiile publice în cazul încălcării lor.

În perioada de tranziție se cere abilitarea unui organ al statului cu funcții de control operativ și sistematic asupra proceselor de înregistrare și licențiere ale genurilor de activitate.

Asigurarea concurenței loiale și funcționării mecanismelor antimonopol devine o problemă tot mai acută pentru organele statului. În acest context, P.D.M. va cere revitalizarea și sistematizarea activității organelor statale abilitate cu funcțiile respective. Guvernul urmează să prezinte rapoarte anuale vis-a-vis de situația în acest domeniu și care să fie accesibile pentru populație și mediile de afaceri.

Aplicarea pe deplin și la bugetele de toate nivelurile a mecanismului achizițiilor publice va fi un instrument eficient în asigurarea concurenței și combaterea corupției. În același timp, organele controlului financiar de stat trebuie abilitate cu funcții de control sistematic în domeniul achizițiilor publice.

Stabilitatea politicii fiscale ca element de bază pentru crearea mediului economic favorabil este un principiu susținut de P.D.M. Totodată, este necesară ajustarea graduală a politicii fiscale la principiile din acest domeniu existente în Uniunea Europeană.

P.D.M. va pleda pentru unificarea mecanismelor de facilități fiscale investitorilor străini și locali. În domeniul reglementării comerțului exterior vom pleda pentru implementarea principiilor stabilite de Organizația Mondială a Comerțului. Este necesară adoptarea și aplicarea în practică a cadrului legal și mecanismului antidumping, prin intermediul cărora, statul va asigura protecția reală a producătorilor locali și concurența pe piață a mărfurilor locale și de import. Abilitarea unui organ de stat cu funcțiile de control și supraveghere în acest domeniu este o necesitate acută. În relațiile cu țările partenere în comerțul exterior, P.D.M. va pleda pentru stabilirea regimurilor de comerț liber. Pentru economia Moldovei, orientată în mare măsură la export, această tendință va asigura o creștere economică stabilă și va stimula investițiile străine.

Drept prioritate imediată se impune semnarea acordului cu privire la stabilirea regimului de comerț liber între Moldova și UE, acesta fiind o etapă intermediară până la obținerea statutului de țară asociată la UE. Numai acești pași vor permite deschiderea reală a căilor pentru investițiile directe din țările UE.

În plus, este important de a participa activ la finalizarea procesului de formare a zonei de liber schimb între țările CSI.

Moldova trebuie să pledeze activ pentru consolidarea relațiilor economice cu țările din bazinul Mării Negre ca o parte componentă a politicii de deschidere a economiei. Colaborarea regională cu aceste țări ar putea conduce la soluționarea parțială a problemei stabilității aprovizionării țării cu resurse energetice, care astăzi este unul din cele mai mari obstacole în dezvoltarea economică stabilă și atragerea investițiilor străine.

5. Dezvoltarea businessului mic și mijlociu

Întreprinderile mici și mijlocii constituie, în economiile moderne, factorul esențial al dinamismului economiei și garanția prezervării climatului concurențial. Ele sunt principala sursă

în crearea de noi locuri de muncă și baza economică a clasei mijlocii. Factor de coeziune economică și socială la nivel local, regional și național, existența unui sector de întreprinderi mici și mijlocii puternic dezvoltat garantează, pe termen lung, democrația și progresul.

P.D.M. va promova activ prin politici de nivel național și local dezvoltarea sectorului privat de întreprinderi mici și mijlocii, prin măsuri care să prevadă în mod prioritar simplificarea procedurilor administrative, încurajarea pe scară largă a spiritului întreprinzător prin programe educaționale și de instruire, asigurarea accesului la informații de afaceri și asistență tehnică, în special la faza inițierii afacerii, facilitarea accesului la infrastructuri, încurajarea transferului tehnologic și cooperării între întreprinderi, facilitarea accesului întreprinderilor mici la sursele de finanțare.

6. Un sector financiar-bancar orientat la economia reală și cerințele populației

Pe parcursul anilor de tranziție în Moldova s-a format un sector bancar relevant la situația din economia țării. În consecință, acest sector s-a autoconservat și funcționează mai mult pentru obținerea profiturilor momentane și nu servește drept sursă de creditare pentru procesele investiționale care ar asigura o creștere economică stabilă. Lipsa ofertei de creditare pe o durată medie și lungă de timp e un obstacol major în dezvoltarea sectorului real al economiei.

Pentru populație și agenți economici, spectrul serviciilor și produselor financiare investiționale oferite de către sistemul bancar este foarte limitat și neatractiv din punct de vedere al siguranței și diversității investițiilor.

Spre regret, în prezent statul, prin atragerea din exterior a surselor creditare de durată medie și lungă și prin garantarea lor față de creditorii străini, practic a substituit o funcție ce trebuie să-i revină sectorului bancar.

Prin urmare, stimularea reformelor în sectorul bancar prin consolidarea lui și prin eliminarea riscurilor investiționale, diversificarea pachetului de servicii și crearea sferei de servicii financiar-bancare pentru economia rurală vor fi direcțiile de bază, susținute și promovate de P.D.M. Toate aceste scopuri pot fi atinse numai în baza unui sector financiar-bancar bazat pe proprietatea privată, care, de fapt, deja a apărut în Moldova.

Piața serviciilor de asigurări în Moldova, fiind în stare embrionară, nu corespunde cerințelor economiei de piață și necesită o intervenție urgentă din partea statului. Prin metode indirecte trebuie de stimulat concurența în acest sector, orientarea lui spre cerințele sectorului real în dependență de structura economiei, diversificarea rapidă a pachetelor de servicii. În același timp, supravegherea statului devine tot mai importantă în contextul mobilizării resurselor financiare ale populației și agenților economici de către sectorul de asigurări.

7. Finalizarea reformei agrare – o soluție pentru dezvoltarea rurală

Reforma în agricultură prin formarea clasei noi de proprietari de pământ și a noilor structuri economice în agricultura primară a căpătat, în cele din urmă, un caracter ireversibil. Dar simpla redistribuire a pământului și patrimoniului rămas de la fostele gospodării colective nu va soluționa pe deplin criza profundă în care se află agricultura în Moldova.

În acest context este necesar de format infrastructura de servicii și sistemul de finanțare în agricultură reieșind din noua structură a proprietății asupra pământului și dimensiunile unităților economice din sectorul agrar. P.D.M. pledează pentru elaborarea unui Program de stat de susținere a sectorului agrar pe termen mediu care ar include tot setul de elemente necesare pentru

funcționarea în condiții economice normale a agriculturii: servicii, distribuție, aprovizionare, vânzări, finanțare.

Programul trebuie finanțat atât din sursele interne (bugetul de stat, surse creditare locale), cât și din surse externe (proiecte BIRD, BERD, TACIS, IFAD, donatori bilaterali).

Spre deosebire de programele deja existente, aprobate și nerealizate pe parcursul ultimilor 8 ani, care purtau un caracter ramural și nu au avut nici o acoperire financiară bine definită și analize economice viabile, noul Program va forma un mediu de activitate favorabil pentru creșterea volumului și eficienței producției și nici într-un caz nu va fi orientat la dezvoltarea unei sau altei ramuri ale agriculturii.

P.D.M. va încuraja subvenționarea sectorului agriculturii primare din bugetul de stat pentru a permite formarea pe parcursul următorilor câțiva ani a unui sector agrar eficient bazat pe proprietatea privată asupra pământului. Concomitent va fi susținută mobilizarea surselor din exterior pentru finanțarea creării serviciilor de extensiune și agroserviciilor rurale. Anume dezvoltarea economiei rurale va fi cel mai mare aport la eradicarea sărăciei.

Investițiile în sistemele de irigație trebuie să fie în centrul atenției Guvernului. Elaborarea mecanismelor de coparticipare a noilor proprietari de pământ la investițiile în irigație și la exploatarea acestor sisteme vor aduce la revitalizarea ramurilor înalt profitabile din agricultură, creând o bază stabilă pentru exporturi.

8. Dezvoltarea ramurilor din infrastructura economiei

Dezvoltarea economică durabilă nu poate fi concepută fără optimizarea infrastructurii de transport, telecomunicații, energetică. Aflate în proprietate de stat, aceste ramuri au degradat moral și s-au deteriorat fizic în lipsa finanțării pentru menținere și modernizare. Investițiile au fost nesistematice și ne semnificative din lipsa de surse. Guvernele precedente au elaborat diferite programe în aceste domenii, dar ele au rămas neîndeplinite din cauza neclarității politicii statului în problemele de proprietate, ceea ce, la rândul său a cauzat lipsa interesului din partea investitorilor străini și locali.

Susținând privatizarea sectoarelor de infrastructură, P.D.M. pledează pentru elaborarea de comun acord cu organismele financiare internaționale a unui program complex de investiții de lungă durată și cu o acoperire financiară reală, negociată din start. Programul trebuie coordonat cu instituțiile regionale și ale UE pentru a ne încadra de la bun început în rețeaua europeană de telecomunicații, transport și energetică.

9. Protecția mediului ambiant

Tranziția la economia de piață cu elemente de haotism și lipsa de instrumente necesare de reglementare economică a condus la agravarea problemelor în domeniul protecției mediului. Cu toate că instituțional s-au făcut pași concreți, în mentalitatea populației sărăcite problemele mediului nu sunt de primă importanță.

Programul național de acțiuni în domeniul protecției mediului elaborat și aprobat de comun acord cu BIRD este doar un prim pas în sistematizarea activităților în acest domeniu. Acoperirea financiară a acțiunilor prevăzute în program, cât și monitorizarea sistematică a executării prevederilor lui vor fi în centrul atenției P.D.M.

10. Combaterea corupției și criminalității

Reformele fragmentare, legislația imperfectă, birocratizarea aparatului de stat și creșterea masivă a sărăciei au împins societatea în prăpastia corupției și criminalității.

Acutizarea acestui fenomen demonstrează încă o dată slăbiciunea statului.

Este evident că pentru a obține o creștere economică stabilă și pentru a crea un mediu favorabil pentru acest proces, combaterea corupției și criminalității devine un imperativ al zilei de astăzi.

Toate măsurile expuse în acest program, cât și activitatea direcționată și coordonată a sistemului judiciar și a organelor de menținere a ordinii publice, vor contribui nemijlocit la combaterea acestor fenomene vicioase.

P.D.M. va pleda pentru reexaminarea și înlăsurarea prevederilor legislative care stipulează iresponsabilitatea colaboratorilor serviciului public, organelor de control financiar și fiscal, poliției pentru încălcări și infracțiuni de serviciu. În același timp, se cere ridicarea nivelului de remunerare a acestor categorii de slujbași de stat.

III. COMBATEREA SĂRĂCIEI ȘI REFORMA ÎN SECTORUL SOCIAL

1. Sărăcia și tranziția

Moldova a suferit una din cele mai mari contractări economice din fosta U.R.S.S., astăzi fiind una din cele mai sărace țări din Europa.

Cu părere de rău, trebuie de constatat faptul că sărăcia în Moldova nu poate fi considerată un fenomen temporar. Numai o creștere economică care ar genera locuri de muncă poate asigura reducerea gradului de sărăcie în termen mediu. Statul a devenit incapabil de a proteja grupurile vulnerabile din societate și chiar din resursele financiare limitate nu se fac alocații pentru aceste pături, și în prezent de ele beneficiind majoritatea populației. Inegalitatea în distribuirea veniturilor este un fenomen care ia amploare.

În aceste condiții sunt necesare măsuri urgente pentru redirecționarea resurselor financiare prin intermediul acordării compensațiilor nominative celor mai săraci.

Stimularea activităților economice care ar genera noi locuri de muncă, crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea businessului mic, programele de dezvoltare rurală - acestea sunt o parte din instrumentele principale de combatere a sărăciei în rândurile celorla apți de muncă.

Suntem convinși că măsurile în domeniul reformei economice, expuse în program și implementate în complex, vor contribui nemijlocit la combaterea sărăciei.

Statul, în baza unor studii specializate, trebuie să elaboreze programe de protecție și susținere socială direcționate la grupuri concrete de populație, revăzând în același timp programele existente, neacoperite financiar și ineficiente.

Practica populismului în asistența socială trebuie eliminată. Statul trebuie să recunoască imposibilitatea de a menține sistemul de privilegii și înlesniri existente și să înceapă elaborarea unei concepții noi în acest domeniu.

Sărăcia, fiind un fenomen și cu caracter regional, impune elaborarea și implementarea unor programe de suport concret regiunilor defavorizate. Numai prin instrumente de acest gen se pot crea medii atractive pentru activități economice care, evident, vor aduce la mărirea numărului de angajați în aceste zone și, ca urmare, la reducerea sărăciei. Crearea infrastructurii de achiziții a producției agrare pe bază privată poate juca un rol important în eliminarea sărăciei la nivel rural.

2. Reformarea sistemului de asistență socială

Cu toate că necesitatea reformării sectorului asistenței sociale a fost recunoscută și inclusă în programele de guvernare începând încă cu anul 1990, acțiuni practice întreprinse în acest domeniu au fost prea puține. De asemenea, subiectul a fost politizat foarte mult, iar forțele politice aflate la guvernare n-au fost capabile să întreprindă pași radicali.

Primii pași întreprinși în ultimii doi ani plasează schimbările din acest sector la faza inițială.

Principiile de bază care trebuie puse la baza reformei trebuie să fie echitatea socială și eficiența economică a sistemului de asistență socială.

Costurile sociale ale tranziției spre economia de piață sunt enorme și, prin urmare, capacitatea statului de a acoperi uniform toate păturile populației cu sistemul de protecție socială este foarte limitată. În lipsa suportului financiar, sursele disponibile trebuie direcționate prin intermediul mecanismelor și instituțiilor noi spre grupurile cele mai vulnerabile.

În acest context P.D.M. va susține reforma instituțională a sistemului de asistență socială. Noua structură instituțională trebuie să definească exact responsabilitățile ce revin Guvernului și autorităților publice locale. În același timp, dat fiind decalajul dezvoltării economice între unitățile administrativ-teritoriale, devine foarte important factorul redistribuirii veniturilor prin intermediul bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat.

De asemenea, P.D.M. va promova și susține continuarea reformei sistemului de pensionare de stat, inițiat în 1999. Pe viitor un rol aparte în asigurarea cu pensii va reveni fondurilor de pensii private. Baza legislativă fiind deja adoptată, se impune dezvoltarea și implementarea mecanismelor concrete necesare pentru activitatea fondurilor de pensionare privată.

3. Reforma învățământului – baza unui viitor prosper

Coloana vertebrală a tuturor reformelor care se vor solda cu creșterea competitivității economiei, temelia modernizării și a progresului economic, social și politic, o constituie învățământul. Numai prin educație concetățenii noștri vor deveni activi și solicitați pe piața forței de muncă atât locală, cât și internațională, capabili să reziste cu demnitate la provocările globalizării.

Pentru P.D.M., prima prioritate politică pe calea spre societatea bazată pe cunoștințe o constituie modernizarea învățământului. Reformele, care deja au demarat, s-au concentrat mai mult la diversificarea instituțională și de proprietate în educație, fără însă a produce schimbări radicale în programele și metodele de instruire.

În scopul pregătirii cetățenilor pentru un mod normal de viață în mediul economic de piață este important de a reorienta programele de instruire de la acumularea cunoștințelor enciclopedice în diferite domenii spre dezvoltarea capacităților de a acumula cunoștințe de sine stătător, de a lua decizii logice în orice împrejurări. Cu alte cuvinte, fiecare tânăr trebuie să dispună de capacitatea de a fi activ pe piața forței de muncă, de a lua o decizie corectă și a se manifesta plener în domeniul preferat de activitate.

De asemenea, se cer forme noi de educație, mai flexibile, care să permită oamenilor să se adapteze mai lesne la schimbările rapide din știință și tehnologie, să faciliteze mobilitatea profesională, să încurajeze spiritul întreprinzător, să stimuleze asumarea de riscuri și, pe această cale, să asigure participarea cât mai activă și mai responsabilă a fiecăruia dintre ei la viața comunităților.